

- U2 -
MŰEMLÉKVÉDELEM
TELEPÜLÉSI ÉRTÉK- ÉS MŰEMLÉKVÉDELEM

MERSITS ILDIKÓ

Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki Kar,
URBANISZTIKA tanszék

2008

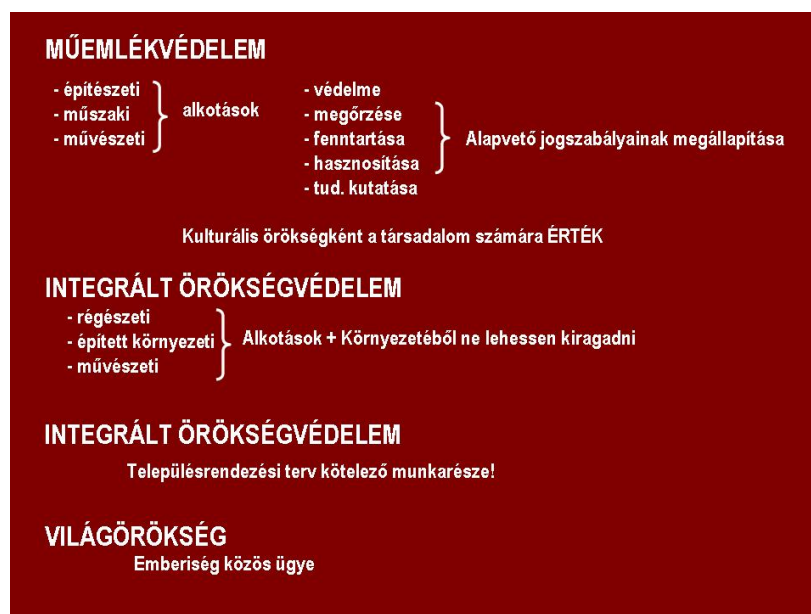
A kulturális örökségvédelem a településtervezésben

A Településrendezési Tervek készítéséhez, a 2001. évi LXIV. tv. 66. § (2) bekezdés alapján kulturális örökségvédelmi hatástanulmány szükséges, mely a 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet 5. § (2) bekezdés értelmében az 1997. évi LXXVIII. tv. 9. § (3) bekezdése alapján véleményezésre megküldendő tervek kötelező alátámasztó munkarésze.

Az örökségvédelmi hatástanulmány két részből, a régészeti szakterületi részből, valamint a műemlékek és helyi védett értékeket bemutató tanulmányból áll. A tervdokumentáció elkészítését az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak megfelelő jogosultsággal rendelkező személy végezheti, régészeti szakterületet okleveles régész.

A Településrendezési Tervek szöveges és rajzi munkarészei tartalmazzák, a régészeti területeket (régészeti lelőhely, régészeti érdekű terület), műemlékeket, műemléki jelentőségű területeket, azok környezeteit, valamint a helyi védett értékek jegyzékét. A helyi védett értékek jegyzékét szakhatósági eljárások során, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal egyeztetve állapítja meg a tervező.

Fogalmak

A világörökség elnevezés azt a különleges helyzetet és elkötelezettséget jelenti az emberiség részéről, hogy a különböző helyszíneken és kulturális háttérrel létrehozott épített környezeti csodák közösen elfogadott értéket és megbecsülést jelentenek. Különleges (VIP) rangot ad e listára való felkerülés, a világturizmus számára egyedi vonzerőt biztosít. Országok jelölhetnek kincseikből e listára, melyet az UNESCO ICOMOS nemzetközi szervezet bírál el és ellenőrzi is a listára került alkotások megbecsülését – vagyis elhanyagolásuk miatt le is kerülhetnek onnan. A világörökség

kategória nem jár pénzzel, de nemzetközi pályázatokat írnak ki a helyreállításuk, megmentésük megsegítésére – 70-80 %-os támogatottsággal.

Világörökség Magyarországon

Magyarország, bár a kezdetektől fogva részt vett az egyezmény kialakításában, csak 1985-ben csatlakozott hivatalosan is, s ezzel lehetővé vált, hogy javaslatokat tegyen a jegyzékre

való felvételre. A terület és lélekszámhoz viszonyítva előkelő helyen állunk a ranglistán, jelenleg kilenc világörökségi helyszínnel rendelkezünk.

1987 Budapest, Duna-part és a Budai Várnegyed

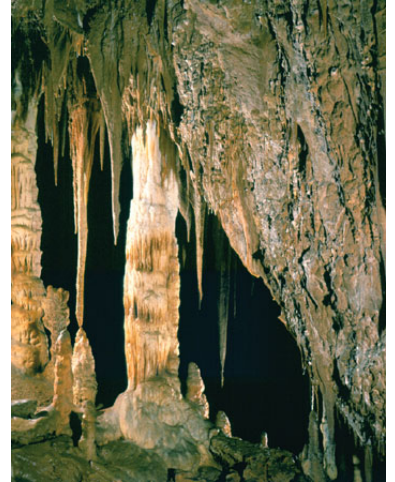

1987 Hollókő

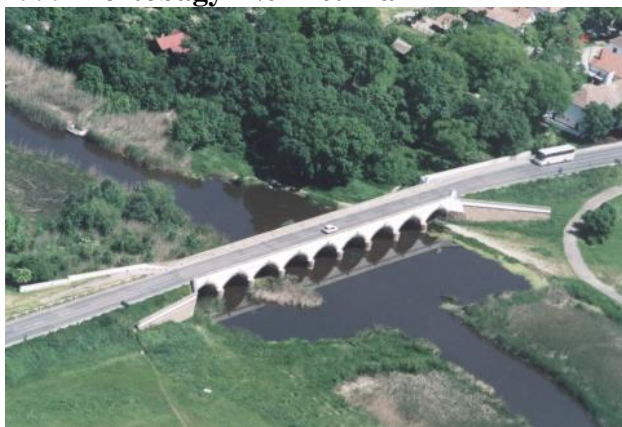
1995 Aggtelek és Szlovák Karszt barlangjai (közös magyar- szlovák)

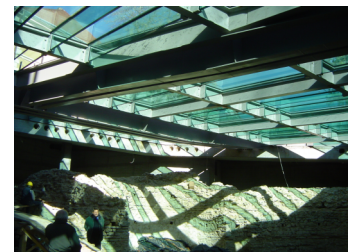
1996 Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete

1999 Hortobágyi Nemzeti Park

2000 Pécsi Ókeresztény Sírkamrák

2001 Fertő-tó (Neusiedlersee (közös magyar-osztrák))

2002 Tokaj-hegyalja történelmi borvidék

2002 Budapest, Andrássy út

NARAI DOKUMENTUM A HITELESSÉGRŐL, 1994

A Narai dokumentum a hitelességről az 1964-es Velencei Karta szellemében fogant. Arra épül és azt egészíti ki, figyelembe véve azt a különleges jelentőséget, amelyet a kulturális örökség majd mindenhol betölt napjainkban a világban. Egy olyan világban, amely egyre inkább áldozata a globalizálódásnak és a homogenizálódásnak, ahol a kulturális identitás keresése erőszakos nacionalizmust, a kisebbségi kultúrák elnyomását válthatja ki, a konzerválási gyakorlat hitelességének érvényre juttatása lényegi hozzájárulás az emberiség kollektív emlékezésének tisztázásához és megvilágításához.

A kulturális sokszínűség és az örökség sokszínűsége

Világunkban a kultúrák és az örökség sokszínűsége az egész emberiség szellemi és intellektuális gazdagságának mással nem pótolható forrása. A kulturális és örökségbeli változatosságot, mint az emberi fejlődés lényegi aspektusát, az egész világon védeni és fejleszteni kell. A kulturális örökség sokszínűségének időbeli és térbeli dimenziói vannak. Meg kell adni a tiszteletet más kultúráknak és más életmódoknak. Abban az esetben, ha a kulturális értékek összeütközésbe kerülnek egymással, a kulturális változatosság tiszteletben tartása minden fél kulturális értékei legitimitásának elismerését igényli.

Minden kultúra és minden társadalom sajátos formákban és eszközökben fejeződik ki: tárgyaikban és szellemiekben. Ezek alkotják örökségét, s ezt kell tiszteletben tartani.

Fontos hangsúlyozni az UNESCO-nak azt az alapvető elvét, hogy az egyesek kulturális öröksége egyben mindenki öröksége is. Ennélfogva a kulturális örökségért való felelősség és törődés főként azé a kulturális közösségé, amely létrehozta azt, de azé is, amelyre az rá van bízva. Ez azt jelenti, hogy a kulturális örökség kartáihoz és konvencióihoz való csatlakozás egyet kell hogy jelentsen e kartákon és konvenciókon alapuló kötelezettségek és elvek elfogadásával. Minden közösségnek egyensúlyt kell teremtenie a saját követelményei és más közösségei között, hacsak ez a létrejött egyensúly alá nem ássa alapvető kulturális értékeiket.

Érték és hitelesség

Bármely és bármely korból származó kulturális örökség konzerválása csak az örökséget meghatározó értékekkel igazolható. Ezeknek az értékeknek a lehető legegzaktabb észlelése többek között attól függ, hogy a róluk szóló információk mennyire hitelt érdemlőek. Ezen adatok forrásának ismerete és megértése, összefüggésben a kulturális örökség eredeti és későbbi jellegzetességeivel, mindennek értelmezése jelenti elengedhetetlen alapját annak, hogy valamit hitelesnek ismerhessünk el.

Az így elfogadott és a Velencei Kartában kinyilvánított hitelesség az értékek lényegi meghatározó tényezője. A hitelesség megértésének alapvető szerepe van a kulturális örökséggel kapcsolatos mindenfajta tanulmány, a konzerválási vagy restaurálási tervek, nemkülönben a világörökséggel nyilvánítási eljárás vagy bármilyen, a kulturális örökségre vonatkozó inventarizáció esetében.

Az örökség értékeinek megítélése, de éppúgy a rájuk vonatkozó információk források hihetősége kultúráról kultúrára változhat, sőt ez előfordulhat még azonos kultúrán belül is. Az érték és hitelesség megítélését ennél fogva nem lehet merevkövetelményekre alapozni. Ellenkezőleg: a kultúrák sokaságának tisztelete azt követeli meg, hogy az örökséget annak a kultúrának az összefüggésében határozzuk és ítéljük meg, amelyhez az tartozik. Ebből eredően különlegesen fontos és

sürgős, hogy elismerjük minden kultúrában azokat a sajátos jellegzetességeket, amelyek az örökség értékeire utalnak. Éppúgy az ehhez tartozó információs források hitelességét és valódiságát is. A kulturális örökség természetéből és kulturális tartalmából eredően a hiteleség megítélése az információs források széles körével függ össze. E források vonatkozhatnak a koncepcióra és a formára, az anyagra és a tartalomra, a használatra és a funkcióra, a hagyományokra és a technikára, az elhelyezésre és a telepítésre, a szellemiségre és a benyomásokra, az eredeti állapotra vagy arra, amivé a történelem folyamán vált, az információs források immanens és külsődleges vonatkozásaira. Ezek a források lehetővé teszik a kulturális örökség sajátos művészi, történeti, társadalmi és műszaki jelentőségének meghatározását.

Történet		Országos	Helyi
XIX. század eleje	romantika írói		
1830 Francia o.	első állami műe. szervezet		
XIX. század 2. fele	EU országokban tv. Műe. = állami feladat		
1881 – Mo.	I. Műe. Tv.		
1949	múzeumokról tv.		
1964 – Mo.	tv. Módosítások		
1992 – Mo.	tv. A végrehajtásról		
1997 – Mo.	tv. A műemlékvédelemről		
1997 – Mo.	tv. Az épített környezet alakításáról és védelméről		
2001. Évi LXIV. tv.	A kulturális örökség védelméről		
M	}	M	HV
MJ		TT	
VK			
MJT		MJT	HVT
MK		MK	HVK

Fogalmak

Műemlék (M): Minden olyan épület, építmény, létesítmény vagy egyéb ingatlan jellegű alkotás, valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese (rendszere), vagy annak része, illetőleg romja vagy töredéke, amely hazánk múltjának kiemelkedő jelentőségű építészeti, történelmi, tudományos, városépítészeti, képző- és iparművészeti, kertépítészeti, régészeti, néprajzi vagy műszaki (technikatörténeti) emléke, annak rendeltetésszerűen szerves történeti alkotórészeivel, tartozékaival, berendezéseivel, valamint a hozzá tartozó vagy valaha hozzá tartozott, részben vagy egészben még létező melléképületekkel és ingatlanterülettel (területrésszel) együtt, amely ezen értékei miatt védelemre és megtartásra érdemes, és amelyet ilyenként védetté nyilvánítottak.

Műemléki jelentőségű terület (MJT): az épületek, építmények, műtárgyak, valamint a hozzájuk tartozó telkek és területek (a továbbiakban: ingatlanok) minden olyan csoportja, illetve olyan ipari vagy közlekedési terület, amely az adott település jellegzetes, történelmileg kialakult szerkezete, összképe, a tájjal való kapcsolata, tér- és utcaképei szempontjából védelemre és megtartásra érdemes, akkor is, ha nem minden egyes alkotóeleme egyedileg védett műemlék, és amelyet ilyenként védetté nyilvánítottak. A földfelszínnek, illetőleg a településnek az a része, amely alatt valamely elpusztult, de műemléki jelentőségű épületegyüttes, építmény vagy település összefüggő maradványai rejlenek, amely védelemre, feltárássra és legalább részleges bemutatásra érdemes, és amelyet ilyenként védetté nyilvánítottak.

Műemléki környezet (MK): A műemlék, illetve a műemléki jelentőségű terület közvetlen környezete, amelynek területén minden - e törvényben meghatározott - változtatást, beavatkozást a műemlék városképi, illetőleg tájképi megjelenésének és értékei érvényesülésének kell alárendelni, és amelyet ilyenként védetté nyilvánítottak.

Régészeti lelőhely: Az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak, és amelyet a Hivatal nyilvántartásba vett.

Régészeti érdekű terület: Valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

TT: történeti táj, történeti kert: olyan történeti értékű kert, park, mely műemlékkel, történeti városszerkezettel összefüggő kertépítészeti alkotás.

Műemléki helyreállítás: A napi építészeti feladatokon túlmenő építészeti, képző- és iparművészeti restaurálás, helyreállítás.

HV: helyi védett épület, építmény (lásd M)

Ezen belül a HV1 értékes tömeget, míg a HV2 értékes részleteket jelent.

HVT: helyi védettség környezete (lásd MK)

Megjegyzés: a korábbi országos műemlékvédelmi listán az épület-építmény kategórián belül az M jelzés a legmagasabb besorolást jelentette, azaz eredeti állapotában kellett megtartani, az MJ (műemlék jellegű épület) jelzés még mindig nagyon óvatosságot engedélyezett a tervezés során, meg kellett őrizni a tömeget, a szerkezetet, de finom belső "korszerűsítést" megengedhetőnek ítélte, míg a VK, azaz városképi jelentőség esetén csak az utcai homlokzat építészeti tömegét és részleteit kellett mindenáron megtartani, mint közösségi, azaz utcaképi értéket.

Eltávolítás és átalakítás: a meglévő alkotóelemeket helyreállításakor csak kivételes esetben szabad eltávolítani, lebontani vagy átalakítani, és az ilyen műveletet mindig alapos elemzés alapján kell végezni. A műemlék minden történelmi rétegét korától függetlenül tiszteletben kell tartani, hiszen a helyreállítás semmi esetre sem törekedhet a stílusbeli egységre. A szóban forgó alkotóelemek értékéről alkotott ítélet és az esetleges bontásra vagy átalakításra vonatkozó döntés az építmény egészének és egyes részeinek megfelelő elemzésén kell hogy alapuljon, így annak meg-

vizsgálásán, hogy az építmény milyen szerepet játszik környezetében, ezt az elemzést a restaurátor nem végezheti egyedül.

A helyreállítás során általában az olyan műveletek élveznek elsőbbséget, amelyek - legalább a lehetőségek szintjén - visszafordíthatók, s e kategória igen ritkán foglalja magában az eltávolítás és a bontás műveleteit (a *visszafordíthatóság* szempontja).

Toldás: a helyreállításkor a stílusbeli vagy analogikus kiegészítés minden válfaja kerülendő; az építmény hitelességét megbontó betoldás pedig helytelennek minősül. Az esztétikai vagy műszaki szempontok alapján elkerülhetetlennek ítélt betoldást, egységesítési, illetve egyéb kiegészítő munkálatot minden esetben egyértelműen jelölni kell, hogy az ne adhasson félreértésre okot, illetve ne kelthesse a „hamisság” látszatát. A kiegészítésnek korunk jegyeit kell magán hordoznia - anélkül, hogy ezáltal az ellentétekre kerülne a hangsúly -, és harmonikus módon kell illeszkednie a már meglévő építményhez; mindez a régi és az új kapcsolatának kritikus értékelésével és minőségi tervezőmunkával kell, hogy megvalósuljon. A kiegészítés tehát anélkül tesz különbséget régi és új között, hogy ezáltal a műemlék mint egyedi építmény, illetve mint a környezetével egységet alkotó együttes látványában kárt tenne (a megkülönböztetés szempontja). Ha a kiegészítés megerősítés vagy célszerű egységesítés miatt, illetve a műemlék gyakorlati felhasználása által válik szükségessé, elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy az új alkotóelemek minimális mértékben jelenjenek meg (a lehető legcsekélyebb mértékű beavatkozás szempontja).

Áthelyezés: mivel a műemléket nem lehet elválasztani attól a környezettől, amelyben található és amely történelmi kereteit képezi, teljes, illetve részleges áthelyezése - amennyiben azt kivételesen komoly érvek nem indokolják - megengedhetetlen. A helyreállítás során ezért, hacsak azt felsőbb műemlékvédelmi szempontok nem indokolják, tilos az épületek egészét vagy egy részét az eredeti helyszínről eltávolítani, más helyen felépíteni, illetve visszahelyezni. A műemlék szerves részét képező szobrászati, festészeti és díszítőelemeket nem szabad leválasztani, hacsak nem ez a műemlék megőrzésének egyetlen lehetséges módja.

Megerősítés: A helyreállítás a műemlék régi anyagának tiszteletben tartásán alapul, hiszen ez a hitelesség elsődleges dokumentuma. Ha a hagyományos módszerek nem bizonyulnak megfelelőnek, a műemléket olyan korszerű építészeti és restaurálási eszközökkel is meg lehet erősíteni, amelyeknek hatékonysága tudományos és tapasztalati úton bizonyítást nyert. Annak eldöntésekor, hogy a fenti eszközöket rejtett vagy látható módon alkalmazzák-e, nem csupán az alkalmazott technikát kell figyelembe venni, hanem azt is fel kell mérni, hogy a beavatkozás milyen eredménnyel fog járni (például milyen figuratív jelentősége lesz).

Az építmény statikai működésnek - az eredeti levédésekkel és hibákkal együtt - történelmi és műszaki szempontból fontos dokumentáló szerepe van, ezért azt a lehető legteljesebb mértékben meg kell őrizni.

A technikák és anyagok használata: A műemléken minden műveletet úgy - és olyan anyagokkal - kell elvégezni, hogy a jövőben lehetőség legyen az újabb helyreállításra. Annak érdekében, hogy az abnormális reakciók és rendellenességek hosszú távon elkerülhetőek legyenek, az anyagok és helyreállítási technikák kiválasztása során a *megfelelhetőség* szempontját kell figyelembe venni. Az általánosan alkalmazott, illetve elfogadott anyagokhoz, eljárásokhoz és technikákhoz képest innovatívnak számító megoldásokat a megfelelő szakbizottságok meghallgatása után a kulturális örökségért felelős minisztériumnak kell engedélyeznie. Ezek a bizottságok látják el tanácsokkal a minisztériumot az elavult, káros, illetve kipróbálás előtt álló anyagokkal és módszerekkel kapcsolatban, tesznek javaslatot új eszközök és anyagok használatára, dolgozzák ki a megvalósítandó kutatási programokat, lehetőség szerint felhasználva az egyetemi tanszékek és tudományos intézmények felszereléseit és szakértő közreműködését.

Anastylosis: Általános szabály szerint a helyreállítás során a meglévő, de (rendszerint természeti csapások vagy katasztrófák következtében) szétszóródott alkotó elemeket újra egymáshoz lehet illeszteni, amennyiben ennek megalapozottsága egy kifejezetten erre irányuló tanulmányban megállapítást nyert - feltéve, hogy az alkotóelemeket pontosan dokumentálják (anastylosis), és a hiányzó elemeket korlátozott mértékben, szabad szemmel is egyértelműen megkülönböztethető technikával rekonstruálni lehet.

Használat: A műemlékek mindennapi célokra való újrafelhasználása, vagyis társadalmilag hasznos funkcióval való felruházása mindig ösztönzőleg hat a műemlékvédelemre. Ez kívánatos is, amennyiben nem változtatja meg az épület építészeti, disztributív és figuratív jellegét, és főként amennyiben megerősíti és emeli annak kulturális és történelmi értékét. Az új rendeltetés ellátására való alkalmassá tétel - így a szükséges felszereltség megteremtése, illetve a külső és belső biztonsági előírásokhoz való igazítás - során az épületnek sem strukturális képét, sem eredeti beosztását nem szabad megváltoztatni, hacsaknem ideiglenes jelleggel vagy bútorokkal tesszük ezt. Ugyanakkor az épület építészeti nyelvezetét sem szabad megváltoztatnunk. Az új rendeltetés megválasztásakor - mivel az eredeti rendeltetés nem tartható fenn - gondosan meg kell vizsgálni, hogy az épületnek milyen „hivatása” lehet, és hogy mennyire van összhangban a kapcsolódó társadalmi, városi vagy helyi környezet fejlődésével.

Integrált műemlékvédelem: A műemléki együttesek megőrzésére irányuló műveleteknek a megóvás alapelveire kell épülniük, a megóvás pedig csak akkor szavatolható, ha a társadalmi élet fizikai és szellemi valóságának részévé válik úgy, hogy azt a múlt, mint identitásbeli és kulturális

tényező, jelenlétével gazdagítja. A következetes társadalom- és gazdaságfejlesztési politikának, valamint a különböző szintű várostervezési és területfejlesztési programoknak ezért a megóvásra is ki kell terjedniük. Az együttesek megőrzése csak olyan gazdasági és várostervezés keretében lehet hatékony, amely arra a területre is kiterjed, amelynek az együttesek kiemelkedő jelentőségű, pótolhatatlan alkotóelemét képezik. Az együttesek történelmi dokumentáló értéke, valamint összes olyan anyagi és szellemi összetevője védelmet érdemel, amelyek látványai jelentéssel ruházzák fel.

Anastylosis: A régészeti helyreállítás során semmilyen, a műemlék jelenlegi jelentőségét vagy történelmi dokumentáló értékét megváltoztató munkálatra nem kerülhet sor, az egyetlen elfogadható módszer az anastylosis, vagyis a meglévő, de szétszóródott alkotóelemek összeillesztése. Új elemeket hozzáadni mindig csak a műemlék megőrzéséhez és értelmezéséhez feltétlenül szükséges mértékben és világosan megkülönböztető módon szabad.

Konzerválás: minden olyan beavatkozás, aminek az a célja, hogy megértsük az emléket, megismerjük történetét és jelentőségét, biztosítsuk anyagi mivoltát és ha szükséges, a restaurálását és revalorizálását is.

Műemlékvédelem jogi története

1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat és hatásköreiről

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

45/1997. (XII.29.) KTM r. Az építészeti-műszaki tervdokumentációk tartalmi követelményeiről

46/1997. (XII.29.) KTM r. Az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi, hatósági engedélyezési eljárásokról

47/1997. (XII.21.) KTM r. Az építésügyi hatósági kötelezési eljárásról

47/1997. (XII.29.) KTM r. Az építésügyi és a műemlékvédelmi hatósági ellenőrzés részletes szakmai szabályairól

66/1999. (VIII.13.) FVM r. Az építészeti örökség helyi védelmének szakmai szabályairól

2001. évi LXIV. törvény (2005. évi LXXXIX. törvénnyel módosított, hatályos 2006. január 1 től) a kulturális örökség védelméről

34/2002. (IV.27.) FVM r. Az építészeti műszaki tervezési jogosultság részletes szabályairól

MŰEMLÉK művészeti alkotás
egyedi értékű építészeti emlék **MŰVÉSZI ÉRTÉK**

Visegrádi palota romjai

Jáki templom

RÉGÉSZETI EMLÉK az államalapítás előtti kultúrák tárgyi emlékei

Aquincum

ÉPÍTÉSZETI EMLÉK építészettörténeti, szerkezzettörténeti, elhelyezéstörténeti emlékek környezetalakító jelentőség
TELEPÜLÉSTÖRTÉNETI, MORFOLÓGIAI ÉRTÉK

Pécs középkori városfal

IPAR- ÉS KÖZLEKEDÉSTÖRTÉNETI EMLÉK valamely ágazat jelentős alkotása, fontos fázisa
TÖRTÉNETI ÉS HAGYOMÁNYÉRTÉK

Margitsziget-Víztorony

NÉPRAJZI ÉS MEZŐGAZDASÁGI TÖRTÉNETI EMLÉK tájegység, etnikum
társadalmi, gazdasági, kulturális arculata

Szalafő

Túristvándi

Hollókő

TÖRTÉNETI EMLÉK jelentős esemény, személy, országunk történelmében
TÖRTÉNETI, ETIKAI, TÁRS. TUDATFORMÁLÓ

Tiszacséce Móríz háza

Prügy Móríz háza

Bakonszeg Bessenyei Gy. Szülőháza

Haraszti falu iskola

Nagyótfalusi iskola

Műemlékvédelem feladatai:

- a történeti és településszerkezeti összefüggések tudományos módszerességgel feltárása
- adatok, összefüggések rögzítése
- beavatkozások rögzítése
- a fennmaradás jogi, eszmei, politikai, városrendezési, gazdasági, műszaki feltételeinek biztosítása
- a település fejlődésébe való szerves beilleszkedés
- tiszteletben tartó felhasználás
- állandó ellenőrzés, fenntartás
- hozzáférés, megtekintés
- oktatás, nevelés, értéktudatosítás

A településfejlesztési koncepció definíciója

A településfejlesztési koncepció a fejlesztések összehangolt megvalósítását biztosító és a településrendezést is megalapozó, a település közigazgatási területére kiterjedő önkormányzati településfejlesztési döntéseket rendszerbe foglaló, önkormányzati határozattal elfogadott dokumentum, amely a település jövőbeni kialakítását tartalmazza. A fejlesztési koncepció elsősorban településpolitikai dokumentum, amelynek kidolgozásában a természeti-művi adottságok mellett a társadalmi, a gazdasági, a környezeti szempontoknak és az ezeket biztosító intézményi rendszernek van döntő szerepe. A településfejlesztési koncepció alapvetően a képviselő testület legfontosabb közép- és hosszú távú településpolitikai döntése. Az ugyanis, hogy az önkormányzat mire akarja felhasználni mindig szűkös, fejlesztésekre fordítható forrásait, és milyen irányban nyitott a magántőke felé, az nem csak műszaki, hanem döntően politikai, településpolitikai kérdés. Kidolgozása során erre maximálisan figyelemmel kell lenni. Mint általában a politikai jellegű dokumentumok megfogalmazásakor, itt is a lehető legszélesebb körben kell tartalmát, céljait illetően konszenzusra törekedni. Ez elfogadásának, majd időállóságának is alapvető feltétele. Csak egy tényleges konszenzus esetében várható, hogy a koncepció hosszú távú céljait, s az ennek alapján kidolgozott településrendezési elhatárolásokat ne keresztezzék eseti, önkormányzati fejlesztési döntések.

A településfejlesztési koncepció megalapozottságában, későbbi realizálásában is döntő szerepe van a tervezési folyamatnak. Magát ezt a folyamatot több okból is hangsúlyossá kell tenni:

- A koncepciónak kellően határozottnak, de ugyanakkor rugalmasnak is kell lennie, hogy képes legyen a folyamatos, a stratégiai célokat nem érintő változások befogadására. Ennek a két, valószínűleg ellentétes elvárásnak csak a tervezés nyitottságával, a fejlesztés szereplőivel való folyamatos közös gondolkodásban lehet eleget tenni.
- Reális koncepció csak a fejlesztés szereplőinek sajátos céljai ismeretében fogalmazható meg. Ugyanakkor a velük folytatott folyamatos párbeszédben lehet csak elérni sajátos érdekeiknek a közérdekkel való egyeztetését.

- A tervezési folyamatban való részvételnek komoly mozgósító ereje van a közös formált célok teljesítéséhez. Csak a tervezés folyamatában való részvétel biztosíthatja, hogy a fejlesztés szereplői ne csak megismerjék a koncepciót, hanem egyes elemeit saját fejlesztési stratégiájukba, sajátjukként be is építsék, hogy a dokumentumot magukénak vallják, érezzék.

Vizsgálatok a településfejlesztési koncepció elkészítéséhez

A koncepció kidolgozását vizsgálatokkal kell kezdeni. Amennyiben a rendezési terv és a koncepció készítője ugyanaz a személy, célszerű úgy vizsgálni, hogy a terv alátámasztó munkarészeinek is az alapja legyen.

Védendő értékek feltárása

Az épített környezet állapotának vizsgálata, a műemlékek és helyi építészeti értékek értékvizsgálata, a régészeti érdekelttség feltárása. A természeti környezet értékeinek – közparkok, zöldterületek, zöldfelületek, védett természeti elemek, területek – vizsgálata. Az utcák, közterek értékei.

Vizsgálati összefoglaló készül a 13 fajta vizsgálatról, melynek része az értékek feltárása is.

A SWOT analízis segítségével kategorizálni lehet a feltárt adottságokat, erősség, gyengeség, lehetőség és veszély alapján. A koncepcióban be kell mutatni a fejlődés lehetséges változatait, fel kell tárnai a külső tényezők változási irányait, az ezekhez való alkalmazkodás lehetőségeit több változatban. A változatok alapján meg lehet fogalmazni az optimális jövőképet.

Településszerkezeti terv: az a településrendezési terv, amely meghatározza a település alakításának, védelmének lehetőségeit és fejlesztési irányait, ennek megfelelően az egyes területrészek felhasználási módját, a település működéséhez szükséges műszaki infrastruktúra elemeinek a település szerkezetét meghatározó térbeli kialakítását és elrendezését.

Az alátámasztó munkarészek is szöveges és rajzi munkarészekből állnak. Ezen belül megkülönböztethetők a kötelező, és a szükség szerint készítendő alátámasztó munkarészek.

Az **OTÉK 3. § (3) pontja** szerinti kötelező alátámasztó szakági munkarészek:

- TÁJRENDEZÉSI,
- KÖRNYEZETALAKÍTÁSI
(a külön jogszabály szerinti környezeti értékelésnek is megfelelő tartalommal),
- KÖZLEKEDÉSI
(hálózati, csomóponti és keresztmetszeti),
- KÖZMŰVESÍTÉSI
(víz, szennyvíz, csapadékvíz, energia)
- HÍRKÖZLÉSI
(távközlés, mûsorszórás)

javaslatok, amelyeket a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. tv. az

- **ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY** készítésének kötelezettségével toldott meg.

A településszerkezeti terv egyéb alátámasztó szakági munkarészeit a település sajátos helyi adottságai határozzák meg.

A kötelezően készítendő alátámasztó munkarészeknek az a célja, hogy az adott szakág szempontjából alátámasszák a tervi célkitűzések megvalósítását.

Ennek megfelelően – számítva arra is, hogy az egyes összetevők, javaslatok rendszerint több lépésben is továbbtervezésre kerülnek valóra váltásukig – meg kell jeleníteni – szöveges ismertetésben, és ahol lehetséges térképen is – a meglévő elemeket, azok javasolt kiegészítését, továbbfejlesztését, a tervezett elemeket, olyan mélységben, hogy az lehetővé tegye a javaslatok elbírálhatóságát, illetve eligazítást adjon a továbbtervezés számára a területfelhasználással, más szakágakkal való összefüggések tekintetében ismertető, magyarázó és javaslattevő szövegből, és a hozzá tartozó tervlapokból, mely a döntéshez, azt előkészítően, segítően tartalmaz információkat, háttérmagyarázatokat.

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

a) A változtatási szándékok szöveges és grafikus megjelenítése, a térbeli és időbeli folyamatok leírása az örökségvédelemmel összefüggésben:

- a tájhasználat változása
- a településszerkezet, területhasználat és a beépítettség változás
- az infrastrukturális változások, melyek befolyásolhatják a védett területek értékét.

Hatáselemzés a tervezett változtatások prognosztizált hatásai az épített környezet, a kulturális örökség vonatkozásában.

b) természeti, táji hatások

- a településkép feltárulásának változásai
- a régészeti értékek feltárhatósága, megmaradása, bemutathatósága
- történeti térbeli rendszerek alakulása
- védett területek, együttesek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében
- műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei
- település karakter- változásának hatásai
- környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései
- a történeti hagyományok, a társadalom és az identitástudat összefüggései a változások tükrében
- az épített, a kulturális örökség fejlesztő szerepe.

c) Az épített örökség szempontjából pozitív és negatív hatások mérlege

- a folyamatok iránya, visszafordíthatósága
- kárenyhítés lehetősége

Eljárásrend

A településszerkezeti terv egyeztetési, véleményeztetési eljárására is vonatkoznak a településrendezési tervekre általában előírtak, azzal az eltéréssel, illetve többlettel, hogy ezeket a terveket a szomszédos települések önkormányzataival, továbbá a megyei önkormányzattal is egyeztetni kell. Ennek az oka, hogy a települések közti funkcionális és infrastruktúrabeli összefüggéseket, egymásra utaltságot, vagy kölcsönös hatásokat ebben a tervfajtaban kell felírni és kezelni, hogy ezek az összefüggések - a szomszédos települések, illetve a nagyobb térség érdekei - a szabályozásban, és végső soron a fejlesztések során érvényesülhessenek. A településszerkezeti terv módosítására ugyanazok az eljárási, véleményeztetési szabályok vonatkoznak, mint az új terv készítésére.

A szabályozás (Szabályozási terv) szerepe és eszközei a településtervezésben és az értékvédelemben

A településrendezés az önkormányzati igazgatás körébe tartozó tevékenység. A településrendezéssel kapcsolatos előírásokat az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény állapította meg. A törvény szerint a településrendezés célja - többek között - a települések területfelhasználásának és infrastruktúra-hálózatának kialakítása, az építés helyi rendjének szabályozása. A település rendezése során a települési önkormányzat a település területének, telkeinek felhasználására és beépítésére vonatkozó helyi szabályok kialakításával, az ún. településrendezési eszközök elkészíttetésével és azok megállapításával végzi. A településrendezési eszközök közül a helyi építési szabályzat és a hozzá tartozó szabályozási terv az, amely jogi értelemben a területen lévő telkek tulajdonosainak (építtetőinek) az építéssel kapcsolatos lehetőségeit, esetleg kötelezettségeit előírja. Tekintettel arra, hogy a helyi építési szabályzat olyan általánosan kötelező előírásokat tartalmaz, amelyeket a közigazgatás a hatósági jogalkalmazó tevékenysége során érvényesít, így annak jogi tartalmával adekvát jogi forma a jogszabály, amelynek elfogadása rendeleti formát igényel. A helyi építési szabályzatot és a szabályozási tervet a települési önkormányzat képviselő-testületének önkormányzati rendelettel kell megállapítania.

Az övezetre vonatkozóan az OTÉK-ban foglaltakon túlmenően meg lehet határozni:

1. a beépítési módot,
2. a megengedett legkisebb-legnagyobb építménymagasságot.

Az építési övezetekre, övezetekre vonatkozóan meg lehet határozni:

1. a felhasználás kizárólagosságát, illetőleg korlátozását,
2. a helyi sajátosságok megőrzése vagy kialakítása érdekében a telkek legkisebb szélességi és mélységi méretét, az építészeti karakter jellemzőit,
3. a nyomvonal jellegű építmények és műtárgyaik kialakítására vonatkozó egyéb előírásokat.

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVEDELMI HIVATAL (KÖH)

2001. Évi LXIV. Törvény alapján az OMvH és KÖI jogutódja

Hatáskör	- Műemlékvédelem - Régészeti örökségvédelem - Műtárgyvédelem	Feladat	- Hatósági - Tudományos - Egyéb közszolgálati (ÁMRK, MÁG kezelői jogkör, KVI tulajdonosi jog az állami tulajdonból ki nem adhatóakra – 110 emlék)
-----------------	--	----------------	---

Szervezeti felépítés

- **Elnök** - közvetlenül alá tartozik a Hatósági Főfelügyelet – II. fok
- **Igazgatóságok** - Igazgatási és Hatósági Igazgatóság – I. fok a reg. Irodákon keresztül
  - Egységes szemlélet kidolgozás
  - Érvényesítés irányítás
  - Felügyelet
  - Ellenőrzés
  - Döntéselőkészítés – elővásárlási jog, kisaj. eljárás...

- Felügyeleti igazgatóság – szakm. felügy. és örökség menedzselése

➢ Régészeti Igazgatóság

➢ Műemlék Igazgatóság – 8 reg. iroda + Fővárosi (nem egyezik Magyarországregionális felosztásával)

➢ Műtárgy Igazgatóság

- Nyilvántartási és Tudományos Igazgatóság – tudományos kutatás, feltárás, módszertan, elmélet, integrált számítógépes rendszer, elővédelmi lista (főleg XX. század), ideiglenes védelem (2x1 év, HV, építésügyi hatóság ellenőrzi)

- 15 e műemlék, 5 e régészeti emlék, 5 e műtárgy

➢ Dokumentációs Főosztály

Nyilvántartási Osztály

Topográfiai Osztály

Védési Osztály

➢ Tudományos Főosztály – védetté nyilvánítás, levétel., Kutatási Osztály

Gyűjteményi Osztály

Könyvtár Fotótár Tervtár

Fotó Műterem

* A törvénynek nincs végrehajtási utasítása, pl.: jogosultság tervező, kivitelező

Műemlék bontására engedély nem adható klf. Oktatás – Képzés - Szakképzés

Charta-k /Velencei '64, Granadai Egyezmény '85, Narai Dek. '94, Kirakkói karta 2000f

A KÖH építésügyi hatósági jogkörében **engedély szükséges:**

a műemlék jellegét, megjelenését **tartósan** érintő munkákhoz,

a műemlék **falfelületeinek, szerkezeteinek feltárására** irányuló munkákhoz,

az ezt követő **használatbavételhez**, ha elő van írva,

a műemlék **funkciójának** megválasztásához,

egyreszrkek elszállításához, **reklám** elhelyezéséhez,

védett területen **régészeti kutatáshoz**,

történeti kertben folytatható tevékenységhez.

A KÖH építésügyi hatósági jogkörében szakhatósági hozzájárulás szükséges:

Védett területen: építési, bontási engedély nem védett épületre, a védett ingatlant nem érintő telekalakításhoz, fa kivágáshoz, kisajátításhoz, nem védett építmények, köztárgyak (közvilágítás, antenna, utcabútor, táblák, térburkolatok, hirdető) létesítéséhez, elbontásához, átalakításához

Védett területen kívül: új épület, köztárgy létesítéséhez, ha megjelenés folytán a műemlék megjelenését, településképi érvényesülését jelentősen befolyásolja

Tudományos dokumentáció szükséges!

Építészettörténeti dokumentáció:

régészeti feltárás (csak régész ásatási engedéllyel)
épületkutatás (régész, művészettörténész, építész és restaurátor által irányított falkutatás, feltárás) 40 – 50 cm széles kutatósávokkal v. pontszerű vonalvezetéssel
levéltári, irattári, fotótári kutatás, szakirodalom feldolgozása
felmérés (hagyományos, ill. fotogrammetriai)
fotódokumentáció
építészettörténeti összefoglalás, értékelés, javaslat

Épületdiagnosztikai dokumentáció:

építőanyag – vizsgálat - műszaki állapot leírása, kormeghatározás
szerkezetvizsgálat – korróziós okok felderítése (felszivárgó talajnedvesség, felületi nedvesség, pára diffúzió) – műszaki állapot leírása, kormeghatározás
épületgépészeti berendezések vizsgálata (fűtés, szellőzés, vízvezeték, világítás)
épület környezetének vizsgálata – kémiai és biológiai szennyeződések vizsgálata

Megfontolások a bontásnál:

- Az **idő által károsított elemek** —→ konzerválhatók
—→ cserélhetők

A másolat soha nem azonos értékű az eredetivel! Esztétikai okokból soha sem szabad az eredetivel újra cserélni!
(ANYAGI ÉS FORMAI HITELESSÉG)

- Az **értéktelen, zavaró részeket** el kell távolítani

A döntés nem csak esztétikai! Történeti, hagyományértékű is lehet a látszólag csúnyább elem! Kutatás, elemzés szükséges!

- **Értékes elem is elbontásra kerülhet**, ha ezáltal egy korábbi, értékesebb periódus jobban bemutatható, rejtett érték felszínre hozható

A műemléki érték soha sem azonos a történeti, a hagyományértékkel, hanem ezek övezete. A helyreállításnak nem célja, hogy tudományos preparátumot csináljon a műemlékből!

VÁLTOZÁSOK 2007-TŐL

- Építőipari minőség javítása** érdekében a tervezői, a műszaki ellenőri és a felelős műszaki vezetői névjegyzék az interneten. 244/2006 (XII.5)
- Kamarák által szervezett, működtetett és igazolt **szakmai továbbképzések** kötelező előírása. (5 évente 20 kredit, kötelező és szabadon választott témák) 103/2006 Rendelet a továbbképzésről
- Régiós helyszínekre **koncentrált szakmai területek**
- közigazgatási hivatalok
  - II. fok
  - területi és települési tervtanácsok
  - állami főépítészet
- I. fokú építési hatóságok (500) helyett a **kistérségi** helyszínekre telepített (200-ra csökkentett) **I. fok**.
- Kötelező erejű és jogi státuszában megerősödött **tervzsűrik** működtetése – I. fok erre hivatkozva elutasítja a kérelmet.
- Építési bírság** egyszerűsített kiszámítása (m² és funkció) de vidékre is drága lesz hibát elkövetni. → megelőzés
- Településkép fontossága: tervzsűri ereje + magasabb bírság.**
104/2006 (IV.28), 246/2006 (XII.5), 343/2006 (XII.23.) Korm. rendeletek

75

Építészet-műszaki tervtanács

	Központi (ország egésze)	Területi (kivéve főváros) Területi főépítész illetékességi területe	Helyi Település közigazgatási területén
hol	MJT, MK, OJVTT, VK, Natura2000, Kiemelt üdülőkörzet, HVT	MJT, MK, OJVTT, VK, Natura2000, Kiemelt üdülőkörzet, HVT	MJT, MK, OJVTT, VK, Natura2000, Kiemelt üdülőkörzet, HVT
védett	>20e m2 szintter. → ker. ip. logisztika >5e m2 szintter. → egyéb új >2e m2 szintter. → egyéb új VK területén Egyedi védett ingatlanon beruházás M → homlokzat+tömeg → helyreáll., átalakít., hozzáépítés, rendeltetés váltás, védett új,	10e – 20e m2 szintter. → ker. ip. logisztika 3e – 5e m2 szintter. → egyéb új > 5e m2 szintter. → közhasznú, homlokzat+bővítés	5e – 10e m2 szintter. → ker. ip. logisztika 2e – 3e m2 szintter. → egyéb új
Nem védett	Méret nélkül → nemzetgazdasági szempontból közhasznú új	> 20e m2 szintter. → nem védett területen új, HV vagy településkép miatt	Önkormányzati rendelet írja elő HV vagy településkép védelem érdekében

Ugyanaz a tervdokumentáció ismételtelen nem bírálható el!

78

A kulturális turizmus kartájának alapelvei

§ Mivel a belföldi és a nemzetközi idegenforgalom a kulturális kapcsolattartás egyik fő eszköze, a műemlékvédelemnek felelős és megfelelően ellenőrzött módon lehetővé kell tennie a befogadó közösségek számára, hogy első kézből éljék át és értsék meg a közösség örökségét és kultúráját.

§ A műemléki helyek és a turizmus dinamikus kölcsönhatásban vannak, egyes értékeik ütközhetnek is. E kölcsönhatást a jelen és az eljövendő nemzedékek érdekében fenn tartható módon kell kezelni.

- § A műemléki helyszínekre vonatkozó műemlékvédelmi és idegenforgalmi tervezés során gondoskodni kell arról, hogy érdemes legyen azokat meglátogatni, hogy a látogatás kielégítő legyen és élményt nyújtson.
- § A műemlékvédelem és az idegenforgalom tervezésébe a befogadó közösségeket, illetve az őslakos népeket is be kell vonni.
- § Az idegenforgalmi és műemlékvédelmi tevékenységeknek a befogadó közösség hasznát kell szolgálniuk.
- § Az idegenforgalmi fejlesztési programok során a természeti és a kulturális örökség jellegét meg kell ővni és előtérbe kell helyezni.

Oktatási és szakképzési programok és tanfolyamok

Ki kell alakítani a kulturális örökség egységre és teljességre törő megközelítését a szakemberek, kivitelezők és hatóságok által egyaránt tiszteletben tartandó kulturális pluralizmus és változatosság alapján. A konzerválás a megfigyelés, elemzés és szintetizálás képességét követeli meg. A műemlékvédőnek minden gyakorlati tevékenységét átható kulturális tudatosságon alapuló rugalmas, ám pragmatikus szemlélettel, megfelelő tanultsággal és képzettséggel, józan ítélőképességgel, jó arányérzékkel és a közösség igényei iránti érzékenységgel kell rendelkeznie. Ez az interdiszciplináris tevékenység nagy szakmai és gyakorlati jártasságot feltételez.

A műemlékvédelmi nevelésnek és a műemlékvédelem problémái iránti érzékenység kialakításának az iskolában kell kezdődnie és az egyetemen, sőt azon túl is folytatódnia kell. Ezeknek az intézményeknek fontos szerepük van a vizuális és kulturális tudatosság fokozásában, kulturális örökségünk elemei megértési és értelmezési képességének a javításában, valamint a szakmai képzés és oktatás majdani résztvevőinek kulturális felkészítésében. Bátorítani kell a szakképzés gyakorlati oktatását is.

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonchida
 Epítészeti-örökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Rehabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonchida

THE HISTORY OF BÁNFFY CASTLE FROM BONCHIDA A BONCHIDAI BÁNFFY KASTÉLY TÖRTÉNETE ISTORIA CASTELULUI BÁNFFY DE LA BONCHIDA

A fénykorában Erdély Versailles-aként számított bonchidai Bánffy kastély a 16. szd.-tól fokozatosan épült és a 19. szd. közepén nyerte el végleges formáját. Legjelentősebb korszakai a reneszánsz és a barokk. 1944 őszén a német csapatok kifosztották, felgyújtották berendezése, könyvtára, híres portrégalériája elpusztult. Belső tereinek gazdagságáról korabeli fényképek tanúskodnak. Az államosítás, a nem megfelelő hasznosítás, az állagmegóvás hiánya az épületek állapotának gyors leromlásához vezetett. A 60-as években a főépületet megerősítették, építőanyag raktár lesz. A Transylvania Trust Alapítvány Nemzetközi Épített Örökség Felújító Szakképző központ létrehozását tervezi. A munkálatokat a bukaresti Művelődésügyi Minisztérium és a budapesti Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatja (1999). Magánalapítványok támogatásával további helyreállítási munkálatok valósultak meg, az Építészeti-örökség helyreállító szakképző program keretén belül, melyet a Transylvania Trust alapítvány és az Institute of Historic Building Conservation (IHBC) szervez.

Sponsors: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, MIE, nka, Phare, Headley

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonchida
 Epítészeti-örökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Rehabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonchida

THE PARKLAND A KASTÉLYPARK PARCUL CASTELULUI BÁNFFY

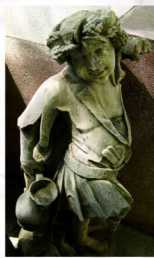
1944 előtt Erdély legszebb kastélyparkja Bonchidán volt, melyet a 18. szd.-ban Bánffy Dénes, Schönbrunn és Versailles mintájára pompás franciapark-ként létesített. Johann Christian Erras szigorú, mértani formájú parkja egészíti ki az épületek barokk pompáját, szimmetrikus allék, széles teraszok, cserjék nyezett bokrok. Három, 1 km hosszú hársfaállé indult sugárirányban a kastély nyugati falától, s a hirtől egy negyedik észak felé. A 19. szd.-ban a parkot Bánffy József átalakította. A változtatások szorosan kötődtek az épületeken végzett munkálatokhoz. A geometrikus formákat a divatos, romantikus parkrendszer váltotta fel. Az angliai eredetű romantikus kertrendezési stílus a szigorú franciaparkok ellenülyözésaként jött létre. A sugárutakat és formára nyírt bokrokat kanyargós utak bozótok váltották fel, amelyek a szabadon növő fák és növényzet összehatását keltezték. A kastélypark elvesztette hajdani szépségét, a növényzet elburjánzott, az évszázados fákat önkényesen kivágták.

Sponsors: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, MIE, nka, Phare, Headley

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bontida
 Építetörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bontida

THE STATUE GALLERY OF THE BONČIDA CASTLE A BONCHIDAI KASTÉLY SZOBORGALÉRIÁJA GALERIA DE STATUI A CASTELULUI DIN BONČIDA

Erdély legjelentősebb 18. szd.-i szobor-együttese, létrejött a Bánffy Dénes kastélybővítéséhez kötődik, aki rangjához méltóan kívánta díszíteni a bécsi főúri épületekre emlékeztető kastélyát. A korabeli reprezentációval elmaradhatatlan szoborgaléria megvalósítását Johannes Nachtigall kolozsvári szobrászra bízta, aki a művészi minőségében is kiemelkedő - hősök, istenek, títánok - figuráit az antik görög-római mítoszvilágból, Ovidius római költő Metamorphoses című művéből merítette. A barokk főépületen mitológiai alakok, hatalmas griffes címerkompozíció kapott helyet. A kastély főkapuját 3 títánszobor és családi címer egészíti ki. A több mint 80 darabból álló galéria az utóbbi ötven év nemtörődömsége aldozatává vált. Az istálló attikáján eredeti helyen két szobor őrződött meg (Kadmosz és Héhoszi), a kapuépületben berendezett múzeumban már öt szobor és két urna töredéke látható, előtte pedig az istálló kútszobránk torzója kapott helyet.

Sponsored by: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, nka, Phare, Headley TRUST

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bontida
 Építetörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bontida

FIELD STUDY CENTRE ACTIVITIES GYAKORLATI OKTATÓKÖZPONT ACTIVITĂȚI DE PRACTICĂ PE TEREN

A műemlékvédelmi technikák oktatása mellett a Bánffy kastély gyakorlati képzés helyszínéül szolgál számos romániai és a környező országokbeli iskolának és egyetemnek. 2003-ban a már restaurált volt konyhaépületben szálláshelyet alakítottak ki 20 hallgató számára. Ez számos szakmának teremt megfelelő gyakorlati helyszínt. A központ máris szoros kapcsolatokat alakított ki több romániai és Mo.-iegyetemmel, tájépítészeti, régészeti és építéstörténeti képzést kínálva. Az épület kitűnő oktatási környezetet biztosít a már oktatottakon kívül számos további tárgy számára (képzőművészet, kultúrális turizmus, marketing). További kapcsolatokat építünk svédországi, norvégiai, és angol egyetemekkel. A szakképző program során nagy figyelmet fordítunk az oktatási központ ezirányú továbbfejlesztésére.

Sponsored by: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, nka, Phare, Headley TRUST

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bontida
 Építetörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bontida

BUILT HERITAGE CONSERVATION TRAINING ÉPÍTETÖRÖKSÉG FELÚJÍTÓ SZAKKÉPZÉS SPECIALIZARE ÎN REABILITAREA PATRIMONIULUI CONSTRUIT

Építetörökség felújító szakképzés
 A Bonchidai Bánffy kastélyban 2001 óta működik az Építetörökség felújító szakképző központ. A képzés célja a magas szakmai színvonal biztosítása az épített örökség felújításában, s ezen belül történeti épületek helyreállításához szükséges hagyományos építőmesterek oktatása.

Az oktatási programot a Transylvania Trust alapítvány (Románia egyik vezető műemlékvédő szervezete) és az Institute of Historic Building Conservation (Angliai szakmai szervezet) irányítja.

A szakképzés a minimális beavatkozás, a technológiák és anyagok kompatibilitása, valamint a helyi anyagok használatának elvét valjha a műemlékek helyreállításában.

Az oktatás két hetes modulokból áll, amelyek során a történeti épületek helyreállításával kapcsolatos elméleti és gyakorlati képzésben vesznek részt a hallgatók. Falazó és vakoló kőműves, ác, kőfaragó szakmákban biztosított a képzés. Az elméleti képzést brit és romániai egyetemek tanárai valamint más szakemberek végzik.

A műhelygyakorlatok során a hallgatók a kastély helyreállítási munkáiban vesznek részt.

Sponsored by: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, nka, Phare, Headley TRUST

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bontida
 Építetörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bontida

CONSOLIDATION AND RENDERING SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS ÉS VAKOLÁS CONSOLIDARE ȘI TENCUIRE

Az elméleti és gyakorlati oktatáson az elveken van a hangsúlyt: Az eredeti és a javításokhoz használt anyagok kompatibilitása, légzőképesség a falazott szerkezet nedvesség-áteresztésének biztosítására, az eredeti szerkezet és anyagok maximális megőrzése, helyi anyagok használata a javításoknál. A kastély kőből és téglából épült, mészalapú falazó habarccsal, meszes vakolattal. Homlokzata az idők során többször változott. A kastély nagy része romos állapota miatt kiváló helyszín a szerkezeti megerősítés és vakolás oktatására, beleértve falazatjavítástól kezdve ablak és ajtókeretek illetve párkány profilok készítéséig.

A pillanatnyi állapot felmérése fontos a szerkezet megértéséhez és lényeges eleme az oktatási programnak. A kompatibilitás a mészalapú habarcsok és vakolatok használatán alapszik, cementet egyáltalán nem használunk. Az Építetörökség felújító szakképző program az egyetlen Romániában, ahol boltzatok javítását és építését oktatják.

Sponsored by: the Getty WORLD MONUMENTS FUND, nka, Phare, Headley TRUST

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonțida
 Epítőörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy Kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonțida

CARPENTRY ÁCSMUNKÁK DULGHERIE

A hagyományos ácstechnikák felélesztése Romániában igen fontos az ország műemlékeinek megőrzésében és helyreállításában. Az oktatási program új ácsmunkák (különösen a tetőszerkezetek) terén is képzést nyújt, ám a faelemek és ácskötések kialakításában hagyományos technikákat használ. A romániai és brit mesterek a műhelygyakorlatok során elsajátították az egyszerű torokgerendás szarufapártól a Miklós-épület kifinomult barokk szerkezetéig a fedélszerkezeteket. Mint a környék tetőszerkezeteiben általában, itt is fenyőt használunk tölgy sárgerendákkal, így mellőzve a vasbetonoszorút. A fa viselkedése a különböző szerkezetekben fontos eleme a képzésnek. Különböző kötésiopusokkal illusztráljuk ezek működését hűzásra és nyomásra. A modern és hagyományos technikák és mérnöki tudás együttműködése eredményeképpen a volt konyhaépület eklektikus stílusú, új, kónuszos fedélszerkezetet kapott. A program a történeti fa szerkezetek helyreállításában is gyakorlati képzést nyújt, az eredeti anyag minél teljesebb megőrzésének elvét követjük.

Sponsored by His Royal Highness the Prince of Wales
 the Getty WORLD MONUMENTS FUND
 MIE, nka, Phare, Headley Trust

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonțida
 Epítőörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy Kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonțida

STONE MASONRY KŐFARAGÁS ATELIERUL DE PIETRĂRIE

A Bánffy kastély híres volt kőszobraitól. Johann Nachtigall, a Mester Ovidius metamorfózisát faragta kőbe a 18. sz.-ban. Sajnos a szobrok nagy része nincs eredeti helyén, de barokk részletek még fellelhetők és helyreállíthatók. A szakképző program az eredeti kőanyag maximális megtartását tűzte ki céljává, a különböző kötelek megjavítását, nem pedig helyettesítését. Az oktatás során hangsúlyozzuk a felhasznált anyagok kompatibilitását, úgymint időállóság, porozitás, textúra, megjelenés. A szakképző program előkészítő, nagyoló, profilfaragó tevékenység folyik. A kötelek javítását rézhuzalból készült vaszattar felviteli, mészpaszta és kőpor keverékével végézték, a kötelek cseréjét elkerülendő. Az Építőörökség felújító szakképző program az egyetlen Romániában, ahol történeti kötelek faragását és javítását oktatják.

Sponsored by His Royal Highness the Prince of Wales
 the Getty WORLD MONUMENTS FUND
 MIE, nka, Phare, Headley Trust

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonțida
 Epítőörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy Kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonțida

REGENERATION THROUGH CONSERVATION FELÚJÍTÁSBÓL GAZDASÁGI FELLENDÜLÉS REVIGORARE ECONOMICĂ PRIN REABILITARE

Épített örökségünk élő tanúja múltunknak, kultúránknak, mestertudásunknak, történelmünknek, melyet kötelességünk megőrizni, s utódainknak továbbadni. Történeti épületeink gondoskodásra, karbantartásra szorulnak, de erőfeszítéseink megtérülnek a hozzáadott értékek révén. Hozzájárulnak emberléptékű környezetünkhez, amelyben élünk, dolgozunk, kapcsolódunk, s amelyet élvezünk. Turizmus, kereskedelem, kulturális tevékenységek segítségével a régió fellendítéséhez járulnak hozzá, munkahelyeket teremtenek, s helyi termékeknek és szolgáltatásoknak piacot biztosítanak. A Bonchidai szakképzőközpont fejlődése a helyi gazdaság fellendülését hozza, munkahelyeket, és a helyi cégek termékeit (téglától zöldségig) számára piacot teremt. A kastély és a program nemzetközi hírneve a kulturális turizmus fellendülését hozta. A jövőben a program vállalkozókkal együttműködve konferenciaközpont és vendéglátóipari egységek létrehozását tervezi, a Kulturális Kávézó 2001-ben megnyitja. A helyi közösség és az önkormányzat támogatása fontos számunkra.

Sponsored by His Royal Highness the Prince of Wales
 the Getty WORLD MONUMENTS FUND
 MIE, nka, Phare, Headley Trust

The Built Heritage Conservation Training Project, Bánffy Castle, Bonțida
 Epítőörökség Felújító Szakképző Program, Bonchida, Bánffy Kastély
 Programul de Specializare în Reabilitarea Patrimoniului Construit, Castelul Bánffy, Bonțida

BONȚIDA CULTURAL DAYS A BONCHIDAI KASTÉLY NAPOK ZILELE CULTURALE BONȚIDENE

A történelmi környezet kitűnő helyszínt biztosít kulturális rendezvények számára. A szakképző központ, oktatási és kulturális programjai segítségével, szorgalmazza a történelmi környezet felhasználását a nagyközönségnek a történeti épületekkel és tájakkal való megismertetésre, hogy a közönség megtanulja érteni és élvezni azok értékét. A Bánffy kastély Erdély egyik leglátványosabb épületegyüttese, ezért kiváló helyszínül szolgálhat a kulturális tevékenységeknek. A Bonchidai Kastély Napok egy teljes hétvéget kitöltő program és kulturális tevékenység-sorozat felnőttek és gyermekek számára. A program mindhárom népcsoport (román, magyar, roma) zenéjét és táncát feloleli és tartalmaz koncerteket, színházi előadást és gyermekfoglalkozásokat. Lehetőség teremtenek a helyi kézműves műhelyek termékeinek, valamint más kezdeményezéseknek a megismertetésére (például a British Council Magic Pencils rajzversenye). Bevonják a közönséget a kastélyban működő oktatóműhelyek tevékenységébe is. Az Incitatio lovassportklub bemutatói minden évben óriási sikernek örvendenek. A történelmi helyszín élvezete jelentős változást jelent a műemlékek közelfogásában.

Sponsored by His Royal Highness the Prince of Wales
 the Getty WORLD MONUMENTS FUND
 MIE, nka, Phare, Headley Trust

Felhasznált irodalom:

ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Karták könyve 2002

Transylvania Trust Alapítvány által kiadott CD, illetve konferenciaanyag 2007

Fotók: www.civertan.hu

www.vilagorokseg.hu

Mersits Ildikó fotói